

ÜHISKONNAÕPETUSE AINEKAVA PÕHIKOOI LILE

Loksa Gümnaasium

1. Üldalused

1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
2. oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
3. teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
4. väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seaduskuulekas;
5. määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

1.2. Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on oluline koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel kujuneda ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimese-õpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele.

Esimeses kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. Teises ja kolmandas kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aina.

Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majandus, poliitika, õigus), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega vastavalt oma huvidele ja võimalustele. Teises kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koosseis-teerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. Kolmandas kooliastmes lisanduvad Eesti riigi funktsioneerimisega seotud institutsioonid. Riigi valitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone, nagu Riigikogu, valitsus, president, kohus, kohalik omavalitsus, riigikontroll, õiguskantsler.

Kuna osale õpilastest võib haridustee lõppeda põhikooliga, on enam pööratud tähelepanu poliitika avaldumisele igapäevaelus ning kodaniku rollile poliitikatulemite teadliku tarbijana (nt sotsiaal-kaitse süsteemi kasutamine, valla/linna elukorralduses kaasaraäkimine, e-teenuste tarbimine jne).

Majanduse käsitlemine kolmandas kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele (ettevõtlikkus, kutsevalik, tulu tööst, eelarve, tarbimine ja toimetulek), ettevõtlusele (ettevõtte, ressursid, tootlikkus, kasum, konkurents), riigi majanduse reguleerimisele (majanduspoliitika, maksud, maksutulude kasutamine riigi arenguks; õigusrikkumisest tulenev kahju riigi majandusele) ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele (tarbimisühiskond, tööturu tasakaal, varanduslik kihistumine). Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Olulisel kohal on igapäeva-eluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste omandamine, mis

aitab kaasa õpilase toimetulekule ühiskonnas. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme. Majanduse käsitlemine kolmandas kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele (ettevõtlikkus, kutsevalik, tulu tööst, eelarve, tarbimine ja toimetulek), ettevõtlusele (ettevõtte, ressursid, tootlikkus, kasum, konkurents), riigi majanduse reguleerimisele (majanduspoliitika, maksud, maksutulude kasutamine riigi arenguks; õigusrikkumisest tulenev kahju riigi majandusele) ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele (tarbimisühiskond, tööturu tasakaal, varanduslik kihistumine). Ainete käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste õpimotivatsiooni arendamisele. Olulisel kohal on aktiivõppemeetodid, nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud. Tähtis on viia aine käsitlemine klassiruumist välja ning kasutada igal asjakohasel juhul elusituatsioone (nt demokraatia rakendamine koolis, kodanikualgatus ja vabatahtlik tegevus kodukohas).

Aktiivse kodaniku kontseptsioon käsitleb kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult kui hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse rakendussuuna võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt tarbijahariduses, kodanikualgatuses, koolielu korraldamises).

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaali, eteenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid internetis). Nii omandab õpilane teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva maailmas pidevalt kasvab.

1.3. Õppetegevus

II kooliastmes kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, ühistegevus ja vabatahtlik töö; õpimapi ja uurimistöe koostamine (küsitluse korraldamine, viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine jms); infootsing teabeallikatest, allikate kasutamine (nt temaatiline tekst, statistika, dokument, kaart jne); töölehtede täitmine, loovtöö kirjutamine; juhtumi-analüüs; praktilised tööd: klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarve koostamine jne; õppekäigud

1.4. Õpikeskkond

Põhiline õppetegevus toimub klassiruumis, kus on internetiühendusega arvuti ja filmi vaatamise võimalus.

Ühiskonnaõpetuseks vajalikud õppevahendid on:

1. Eesti Vabariigi poliitiline kaart ja Euroopa poliitiline kaart
2. Eesti Vabariigi põhiseadus
3. ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, ÜRO lapse õiguste konventsioon
4. õppeotstarbelised DVD-d, CD-d
5. erialased teatmeteosed, ajalehed ja ajakirjad ning statistilised ja meetoodilised materjalid

Ühiskonnaõpetuse tundides kasutatakse järgmisi allikaid:

õppekirjandus (õpikud, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jm), kaart, kontuurkaart, ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid, internetileheküljed; rahvusseltside ja usuühenduste kohaliku omavalitsuse kodulehekülge noorteorganisatsioonide koduleheküljed (nt kodutütred <http://www.kodutytar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, lapse õiguste konventsioon, noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111) põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, õpilasesindusi hõlmavad kodulehed (nt Eesti Õpilasesinduste Liit <http://www.escu.ee/>) oma kooli kodukord; tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne) oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee) kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne)

Interneti-põhised teatmeteosed noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Orkut, Facebook jne) muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

1.5. Hindamine

II kooliastmes hinnatakse kokkuvõtvalt hinnatakse arvamust ja juhtumianalüüsi, dokumendi, kaardi tundmist, avatud ja etteantud vastustega ülesandeid, mõiste ja selgituse kokkuviiimist, teabe tõlkimist teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning informatsiooni leidmist, kasutamist ja rühmitamist. Arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitakse jõukohasuse põhimõtet. Alustatakse lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav selgitus ning täpne juhend.

2. II kooliaste

2.1. 6. klass

Õpitulemused

Õpilane:

1. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodukoha rahvas ja kodukoha rahvused.
2. Nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuri-traditsioone
3. Nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid
4. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid: *sallivus, võrdõiguslikkus*
5. Toob näiteid meeste ja naiste võrdsete õiguste ning nende rikkumiste kohta
6. Suhtub sallivalt erinevustesse
7. Teab ja hoiab kogukonna traditsioone
8. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet riik
9. Nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis
10. Teab, mis on isikutunnistus ja vajalikud reisidokumendid.
11. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid *kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus*
12. Nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust
13. Nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone, kirjeldab nende tegevust ning osaleb neis võimaluse korral
14. Teab kodukoha kodanikualgatusi ning osaleb neis võimaluse korral
15. Toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi

16. Seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, valimised*
17. Iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid: arvamuste mitmekesisus ja sõna-vabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja olla valitud
18. Teab, et Eesti on demokraatlik vabariik
19. Nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi ning kohtu peamisi ülesandeid
20. Teab, mis on kohalik omavalitsus, ning toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse kohta
21. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet *seadus*
22. Teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, ning toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta
23. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet inimõigus
24. Nimetab ja austab inimõigusi
25. Kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis
26. Märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks
27. Toetab oma suhtumise ja tegutsemiseiga koolidemokraatiat
28. Tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu ning on viisakas, sõbralik ja väärikas
29. Oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel
30. Teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel
31. Oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega planeerida
32. Teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid
33. Iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed
34. Selgitab, miks on ühiskonna toimimiseks vaja erinevaid elukutseid
35. Väärtustab enda ja teiste tööd
36. Oskab lugeda tooteinfot ja teab, kuhu kaebustega pöörduda
37. Tunneb tarbija õigusi
38. Tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi
39. Oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks
40. Kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid, entsüklopeediat ja teisi teabeallikaid
41. Väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingle; tunneb autorina vastutust oma teose eest
42. Teadvustab intellektuaalse omandi kaitsega seotud probleeme Internetis
43. Oskab eristada fakti ja arvamust
44. Saab aru, et reklaamiga taotletakse müügi edu
45. Oskab esitada oma teadmisi ja seisukohti; loob, kasutab ning jagab infot

Õppesisu

1. Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad: sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm Kultuur rahvusliku identiteedi kandjana. Rahvuslikud ja usulised kultuuritraditsioonid. Kohalik kirikukogudus
2. Sooline võrdõiguslikkus. Sooline võrdõiguslikkus klassis. Soolised stereotüübid
3. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere. Ühistegevus ja traditsioonid peres, suguvõsas, koolis, kodukohas
4. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid. Euroopa Liidu liikmesriigid. Isikutunnistus ja pass
5. Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus
6. Noorte-organisatsioonid
7. Eakohased kodanikualgatuse võimalused
8. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsiooni-võimalused. Ühistegevusest tulenev kasu indi-viidile ja kogukonnale
9. Rahva osalemine ühiskonna valitsemises. Teised osalusvormid: rahvahääletus, suhtlemine poliitikute ja ametnikega

10. Võimude lahusus: Riigikogu, Vabariigi Valitsus, kohus, Vabariigi President. Ühe institut-siooni ülesanded ja struktuur
11. Kohalik omavalitsus. Kodukoha probleemid
12. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (PGS) õpilase, õpetaja, lapsevanema õigustest ning kohustustest
13. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne). Inimõiguste universaalsus. Lapse õigused
14. Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses. Mõne tegevuse praktiline korraldamine koolis
15. Kooli sisekord (kodukord)
16. Lapse õigused (õigus saada haridust, õigus vanemlikule hoolitsusele jt. Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal. Lapse õiguste konventsioon, noorte abitelefoniid
17. Aja ja kulutuste paneerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Pangateenused
18. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Töökultuur ja tööeetika. Kutsevalik. Hariduse osa karjääri kujundamisel
19. Teadlik, säästev tarbimine. Kaupade ja pakendite. korduskasutus
20. Raamatukogu, Internet, E-raamatukogu
21. Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon. Uudiste portaalid
22. Autoriõiguste kaitse. Oma kooli leht, kooli kodulehekül, võrgukogukonnad
23. Teadlik infotarbimine ja -edastamine. Turundus-kommunikatsioon ja reklaam

Lõiming teiste valdkondade ja pädevustega

Eesti keel, kirjandus: rahvaluule, omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Soorollide kujutamine ilukirjanduses

Võõrkeeled- kodu ja lähiümbrus

Ajalugu: kogukonna identiteedi teke, soorollide kujunemine ja muutumine, kogukondade kujunemine ja roll. Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine, Kodanikuühiskond ja rahvussuhted, demokraatia kujunemine, seaduste teke ja roll, inimese õiguslik seisund ja kaitse, tööjaotus ühiskonnas

Inimeseõpetus: eelarvamuste mõju, sugudevahelised erinevused, soorollid, kogukonnasisesed suhted, suhted teistega, tervisekasvatus, õnnetusjuhtumite ennetamine, päevaplaani koostamine

Kunstiõpetus: teemad omaloomingus

Loodusõpetus: planeet Maa, asula elukeskkonnana

Matemaatika: statistilised materjalid, kulude planeerimine, kell ja kalender

Muusika: kollektiivis koos musitseerimine

Tehnoloogia: tööhutus, töökultuur, tootmise mõju keskkonnale

3. III kooliaste

3.1. 9. klass

Õpitulemused

Õpilane:

1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, ajakirjandusvabadus.
2. Analüüsib ühe teema meediakäsitlust ning kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid.
3. Orienteerub Eesti meediasüsteemis, suudab informatsiooni kriitiliselt hinnata ja kasutada.
4. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *avalik elu, eraelu, kommunikatsioonieetika*.
5. Tunneb autori, ka enda kui autori, õigusi ja vastutust erinevates suhtluskogukondades.
6. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *reklaam, valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam, tootepaigutus*.
8. Eristab infovoost reklaami erinevaid liike ja mõistab nende suhtluseesmärki.
9. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet plagiaat.
10. Kasutab töid vormistades nõuetekohast viitamist ja tsiteerimist.
11. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *sotsiaalsed erinevused, identiteet, mitmekultuur-rilisus*
12. Märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjust.

13. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus*.
14. Väärtustab sotsiaalset sidusust.
15. Mõistab erivajadustega inimeste õigusi ja vajadus
16. Mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.
17. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *avalik sektor, avalik-õiguslik asutus, riigiasutus*.
18. Selgitab avaliku sektori spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.
19. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *erasektor, eraettevõtte*.
20. Selgitab erasektori spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.
21. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *mittetulundussektor, sihtasutus*.
22. Teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi ning oskab neid kasutada.
23. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet inimõigused.
24. Selgitab inimõiguste olemust.
25. Oskab nimetada tähtsamaid inimõigusi. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused*
26. Tunneb lapse õigusi ja lastekaitse põhimõtteid.
27. Tunneb õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seost.
28. Tunneb riske ja oskab vältida ohte.
29. Teab, kust otsida abi
30. Eristab demokraatiat ja autokraatiat, tunneb ning selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ning annab neile hinnangu.
31. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *demokraatia, autokraatia, totalitarism, võimude lahusus ja tasakaal*
32. Selgitab demokraatia põhimõtteid ja nende rakendamist riigivalitsemises.
33. Iseloomustab ja väärtustab demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid, (nt kaasamine, enamuse ja vähemuse arvestamine, kehtivaid reegleid, igapäevane võrdsus seaduse ees, seisu-kohtade mitmekesisus).
34. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused*.
35. Selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.
36. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *põhiseadus, põhiseaduslik põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus*.
37. Tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust.
38. Iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart).
39. Suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades.
40. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *kohus, kolmeastmeline kohtusüsteem, õigusakt*.
41. Mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda
42. Oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT).
43. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid: *kodakondsus, kodanikuõigused, kodaniku-kohustused, kodakondsuseta isik*.
44. Tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu koda-kondsust.

Õppesisu

Meedia ja teave

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne. Teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arva-muse eristamine. Kommunikatsiooni-vabaduse piiramine (ajakirjandus ja võrgukeskkonnad, legaalsed ja tehnoloogilised piirangud).

Avaliku elu tegelased.

Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur. Avaliku ja eraelu piirid, pool-avalik sfäär. Turundus-kommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed: sisu ja reklaami vahekord, tulud ja kulud meedias. Turundus-kommunikatsiooni reguleerimine: reklaamiseadus, ringhäälinguseadus

Kaubamärgid, patendid

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, allalaadimine. Autoriõigused: teke ja kuuluvus. Põhiõigused ja kaasnevad õigused. Kaubamärgid, patendid, brändid: nende kaitsmise vajadus. Plagieerimine. Õpilase autoriõigus

Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm. Omistatud ja omandatud staatus

Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalne mobiilsus. Staatus. Erinevuste olemus ja põhjused. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidarsus. Erivajadustega inimesed. Sallivus. Sallivuse piirid. Nulltolerants. Stereotüübid. Väärtused ja identiteetid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid. Üleilmastumise roll mitmekultuurilisuse kujunemisel. Vastastikune sõltuvus ja koosmõju ühis-konnas. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

Avalik sektor ja selle institutsioonid: riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused. Sektorite vastastikune seotus ja partnerlus. Poliitika ja avaliku halduse mõisted. Erasektor kui kasumile suunatud sektor Ettevõtetus avalikus ja erasektoris. Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.

Ühiskonnaliikmete õigused

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste kujunemise ajaloost.

Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Rahvusvaheliste organisatsioonide roll inimeste põhiõiguste tagamisel. Inimõiguste ja humanitaarõiguse seos.

Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne eksplua-terimine, elundikaubandus jm. elundikaubandus jm. UNISEFi tegevus. Inimkaubanduse tagajärjed ühiskonnale (traumad, haigused jm). Ohvriabi

Riik ja valitsemine

Demokraatia. Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused. Ohud demokraatiale Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus ning võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused. Kodanikuvabaduste seaduslik piiramine

Eesti valitsemiskord

Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus (KOV) Riigikogu struktuur (juhatus, komisjonid, fraktsioonid). Riigikogu ja valitsuse töö põhimõtted. Valitsuse koosseis.

Eesti riigikaitse institutsioonid

Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus. Õigusaktide hierarhia. Karistusseadustik. Rahvusvahelised kohtud. Apelleerimise kord ja võimalused. Liiklusseadus

Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused.

Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis. Euroopa Liidu kodanikud. Eesti kodaniku õigused ja kohustused Euroopa Liidus.

Lõiming teiste ainevaldkondadega

Eesti keel: meediatekstide kommenteerimine, suuline ja kirjalik suhtlusreklaamtekstid,

Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam,

Inimeseõpetus: inimestevahelised suhtled, inimene ja sotsiaalne käitumine. Altruismturvalisus ja riskikäitumine,

Muusikaõpetus: muusikavahetus-programmid internetis, autoriõigused, mitmekultuurilisus

Kunstiõpetus: autoriõigused, sümbolid, brändid

Matemaatika: tulude ja kulude arvutamine, andmete teisendamine, statistika kasutamine

Geograafia: teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis ning rahvastiku vananemine; teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all linnastumisega seotud probleemid. erinevad rassid ja rahvad, rahvusvaheline ja Eesti majandus, trüki- ja arvutikaardid

Ajalugu: võitlus võrdõiguslikkuse eest, äärmuslikud liikumised, seisuslik ühiskond, kolonialism, riikluse kujunemine ja areng, rahvuslik ärkamisaeg, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, põhiseaduslikud tekstid, rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus, orjakaubandus, demokraatia ja diktatuuri võrdlus, ühiskonnateooriate areng ja rakendamine, õigusriigi kujunemine, võimuinstitutsioonide kujunemine